

RADU R. ȘERBAN

Puterea neștiută

Opera poetică

1985-1991

prefață și îngrijire de ediție de MONICA PILLAT

studiu introductiv de VALERIU STOICA

reperare bio-bibliografice; amintiri de DOMNICA ȘERBAN

evocare de IOANA IERONIM

CUPRINS

<i>Monica Pillat: Lirica lui Radu R. Șerban</i>	5
<i>Valeriu Stoica: Când se naște-n lume poezia</i> <i>(metamorfoza perpetuă)</i>	11
TROIENII (1985)	39
Problema leului în peisagistică	41
O bătrână, un mare slujbaş, un copil	43
Dimineața, în biroul directorului	46
Amintirea lui Petre Soare.....	50
Marginea Bucureștiului	52
Amintiri despre un poet	54
Troienii	57
<i>Mânia lui Ajax</i>	57
<i>Hector înaintea luptei cu Ahile</i>	57
<i>Oenone</i>	59
Despre moarte	61
Cântecul înșelătorului în iubire	63
Moartea lui Horea.....	65
Păcală argat.....	68
Maria Magdalena.....	71
Avatarurile prietenului	74
Capitularea Japoniei	79
Lucrurile s-au sfârșit.....	81
Pumnalul și pianul	84
Cursa de cai	89
<i>Dimineața</i>	89
<i>Amiaza. Amintiri despre Jocheu</i>	91
<i>Seara și noaptea</i>	95

Banchetul Girondinilor	100
Răzbunarea titanilor	104
În zi de sărbătoare	106
Gaudeamus.....	109
Tribunalul	111
Eroii.....	113
Munții	114
LUMINA ȘI UITAREA (1989)	117
Regizorul	119
Rătăcitule.....	121
Împotrivire.....	123
Soledad	124
„Maestrii cântăreți”	125
Dacă binevoiești	126
Stampă.....	127
Concert pentru vioară	129
Artă poetică.....	130
Nălucile	133
Iubire.....	134
Nobile domn.....	136
Cântărețul orb	138
Fapte	139
Când o fântână... ..	140
Mama	141
Vuiet.....	142
Liniștea	144
Patima	145
Intenția.....	147
O singură gazelă	148

Glasul.....	150
Un pod în Italia	151
Acteon.....	152
Amintire	154
Înmiresmatele prăpăstii	155
Aerul.....	156
Chipul.....	158
Lucrurile.....	159
Peisaj	161
Dacă tăcerea se poate	162
Descrierea unei păduri.....	164
Omul acesta fără nostalgii	166
MĂȘTILE DE STICLĂ (postume)	169
Măștile de sticlă.....	171
Planeta nasurilor lungi.....	172
La un alt mormânt al lui Marx.....	175
Finețea teroarei.....	179
Viața unui scriitor	180
Concluzia Cresidei.....	182
Valea uimirii	183
Dor	185
Viața poetului	186
Zidarii	188
Convivii (poem neterminat).....	189
Pământul	190
Nimicul.....	191
Ploaia	192
Îmbulzeala	193
Hoții	194

Concertul	195
Manivela.....	196
Aborigenul.....	197
Căutare	198
Imnul lui Ion sau Ion ca Iancu	199
Mulți gură-cască.....	201
Lebăda	202
Puterea neștiută.....	203
Omul cel singuratic	204
Părer.....	205
Apostatul.....	206
Așteptare	208
Oștenii.....	209
Întoarcerea	210

POEME DE RADU R. ȘERBAN ÎN LIMBA ENGLEZĂ

<i>Traduceri de Gabriela Dragnea Horvath.....</i>	213
The Question Of The Lion In Landscape Art.....	215
The Surrender Of Japan	217
Violin Concert.....	219
Fragrant Abysses.....	220
Glass Masks	221
Soldiers	222

EVOCĂRI.....223

<i>Domnica Șerban: Câteva repere bio-bibliografice</i>	225
<i>Domnica Șerban: Crâmpoie vesele și triste din scurta</i> <i>viață a lui Radu.....</i>	231
<i>Ioana Ieronim: Radu R. Șerban. In Memoriam</i>	237

Problema leului în peisagistică

Peisajul acesta (ar spune, desigur,
Un maestru francez de acum două veacuri),
De aceea nu pot (nici nu vreau) să-l pictez.
Căci, iată, lacul e neîngăduit de roșcat
Din pricina soarelui coborât în amurg,
Și iată că vântul, ce acum e cu mult
Mai adevărat decât multele lucruri
Ce le clatină tandru în bătaia sa,
Îmi atrage atenția asupra pădurii;
Și văd că pădurea aceasta e coama
Acelui roșcat și vărgat trup acvatic
Și apa, lovită acum de o piatră
Ce-o zvârle un țănc slăbănog de pe mal,
Capătă ordine desăvârșită
Și se-ndreaptă în cercuri depline
Spre maluri, se frânge apoi
În cele patru mici golfuri ce sunt,
Desigur, cele patru labe de leu.
Și luna răsfrântă în apă nu este,
Nu poate fi decât un colț de leu
Iar salcia aceea rotundă e ochi,
Un ochi verde-gălbui și de-aceea
Nu pot (nu mai vreau) să privesc.
Doar în sus și doar peste pădure
Îmi aflui mântuirea privirii.
Dar, Doamne, nimic nu se poate picta!
Deasupra aceeași e soarta naturii:

Acuma, pădurea ce-a fost numai coamă
E trupul, și coama e cerul, luceafărul-ochi.
Și luna cea adevărată e colț;
Doi lei se-ntrepătrund așadar,
Însă, vai, uitându-te bine, și cerul poate fi trup,
Și pădurea din nou este coamă,
Și Ursele, Carele, sunt patru picioare,
Și se-arată de data aceasta un leu,
Un leu uriaș care zace pe spate.
Deci toate pe lumea aceasta sunt lei,
De aceea nu pot și nu vreau să pictez.

Maestre, maestre, cumplită-i greșeala,
Căci, iată, se află aici niște oameni,
Ce vor să-ți arate în mijlocul pieței centrale
Un lucru ce seamănă mult cu o gură de leu.
„Ce e aceasta, întrebi, eu nicicând
Nu am pictat un asemenea lucru nicicând.”

„Du-te și vezi!” te îndeamnă unul
Cu un zâmbet cu totul aparte,
De parcă ar fi vrut să însemne,
Să scrie ceva ce s-a și petrecut.
Iar când îți rotești privirea atent
În interiorul guri de leu,
Neaflând, cu uimire, decât cerul albastru și norii,
Falca de sus cade cu zgomot metalic.

O bătrână, un mare slujbaş, un copil

El era tânăr și astfel cânta poporului său:
„Veniți să aflați această poveste
De când eram tânăr și totul părea
Neîndoielnic. Pe-atunci, cugetând toată ziua,
Clipă de clipă gândeam numai soarele, cerul, pământul
și casa.
Noaptea visam numai oameni și câini văzuți peste zi.
Pământul departe era, iar cerul aproape.
Și marele soare trăia foarte sus.
Cineva îmi șoptise (nu mai știu cine
Și acum nu-l zăresc printre voi
Dar, oricum, îl aștept),
Cineva îmi șoptise că lucrul acela
Ce-l așteptăm nu arată cum credem,
Dar eu eram tânăr,
Câte un fulger prin somn auzeam
Din cealaltă parte a lumii, săgetând pământul
Până aici, spre a crește în chip de copac lângă mine.
Primăvara câmpia sălta ca o fiară.
Omul părea dihor, câinele – soldat râios,
Nevrednic, fugit de la oaste.
În plopii din vale crescuseră crengi mult prea mari,
Iar cei bârfitori, adunați la amiază
Pe culmea-nsorită, spuneau privindu-le
Că seamănă foarte cu mâinile celui ucis (pe bună dreptate)
Care-n urmă cu câteva zile strivise ceva ce...
dar nu mă privește;

Lumea avea înțelegere multă...
Iar iarba cânta și steaua-și cânta tinerețea.
Eu eram tânăr.
La urletul câinelui, noaptea,
Omul, ursuz, uita de femeia lui dragă,
Totul era îndelung așteptat,
Marea – cu mult prea departe –
Se zbătea către cer ca o limbă
Ce-ar vrea să grăiască un lucru nespus de ciudat.
Totul părea lămurit ca-n oglindă și totul
Era neîndoielnic între cele firești.
Iar eu eram tânăr, nu iubeam peste poate,
Nu uram peste poate, n-aveam patimi trupești.
Dar în ziua aceea câmpul era atât de încins, fără noimă...
Și eu de departe i-am văzut pe cei trei,
Tocmai atunci când nu-i așteptam i-am văzut,
Mai întâi ca pe trei stâlpi de piatră, ca trei felinare,
În mijlocul câmpului sterp și sub marele soare:
O bătrână, un mare slujbaş, un copil.
Alergam, alergam, dar numai la trei – patru stânjeni
Deodată toți trei începură să piardă din trup,
Se sfrijeau sfărâind sub marele soare,
Se pierdeau doar în câteva clipe, încât,
Ajungând, mi-a rămas a vedea numai fumul din ei.

Astfel cânta el sub tânără stea,
Astfel cânta el și, Doamne, ce tânăr era...
Mai târziu cineva ne-a șoptit:
Am văzut un copil strivind cu ură
Un lucru nespus de ciudat.

Dimineața, în biroul directorului

Totul se află în afara noastră
 Deocamdată. Ne simțim chiar siguri
 Pe trupul ce-l avem, îl știm întreg,
 Neascunzând în el niciun lucru
 Ciudat sau nedorit. Și e tăcere
 În jur acum și până și tramvaiul
 Își stinge printre arbori huruitul
 Ce tulbura neîncetat lumina
 Stătută, clipocind precum un lac
 Între castani și geamul de birou.
 Frunze de plopi și frasini albi aruncă
 Peste postavuri umbre agitate
 Ca viespile, ce joacă pe birouri,
 Până în zarea camerei imense
 Al cărei ultim zid nu-l mai zărim.
 Un orizont, în schimb, se deslușește
 Spre ușă unde formele se sting...
 Însă deodată orizontu-acesta
 Începe-a se curba, iară podeaua
 Se umflă-ntruna, crește ca o burtă
 Prea plină după nesfârșite chefuri.
 Și bănuiești sub tălpi alcătuirea
 Pământului, și bănuiești un oraș
 De sub pământ întocmai ca al nostru;
 Orașul poate-avea tramvai, birou
 Și chiar pe tine însuși înăuntru
 Stând în picioare, bănuind cu teamă

Sub tălpi un alt oraș, un alt tramvai
 Și-un alt birou, și-un alt... dar n-ai răgaz
 Și nici dreptate n-ai, căci dedesubt
 Tresaltă doar pământul, strat cu strat:
 Întâi e humă, umedă și rece,
 Cu larve mari și râme, apoi sunt straturi
 Tot mai fierbinți și dure, de metale,
 Fierul ursuz, argintul săgetând,
 Fecundul aur și-n sfârșit uraniul,
 Sărind din tainiți ca un armăsar
 Și alergând zorit spre suprafață,
 Sparge podeaua și, prin tălpi intrând,
 Te luminează vesel dinlăuntru
 Ca pe un felinar ce-l fac copiii
 Din mari dovreli cu miezul scos. Apoi
 Aprinde ușa, ușa se prăvale,
 Dezvăluind în prag o siluetă
 De-asemenea aprinsă, însă altfel,
 Cu o lumină țepăună, solemnă.
 Vei înțelege, deci, că este el,
 Directorul. Dar în curând vedea-vei
 Că el – nici gând să fie doar acolo,
 Ci vine către noi de pretutindeni,
 Intrând pe toate ușile deodată,
 Holbându-se la fiecare geam,
 Șezând pe toate scaunele deodată
 Și ridicându-se-n același timp.

El pare-a fi un pastor misionar,
Un clau, un soldat sau un dulgher
Țipând la ucenici, sau un țăran
Ce se târăște într-o zi cețoasă
Pe-un drum cu bălți, cu mângă și cu broaște.
Sărmanul, el încearcă în zadar
Să ne îndrepte-n altă parte gândul
Zicând: „Priviți ce zi, câtă lumină!
Te ispitește vremea să...” Degeaba.
Căci noi vedem cum toate-aceste trupuri
Ce le-am privit se-adună-ntr-unul singur
Și încercând, bezmetice, să intre
Doar într-o haină, haina nu le-ncape
Și-atuncea sar toți nasturii (cei doi)
Și haina dezvelește pieptul vast
În care-i un oraș precum al nostru
Și-un alt tramvai, și-un alt birou, și-un alt
Director, ce în pieptu-i găzduiește
Oraș, tramvai, birou și chiar director
A cărui haină e la fel, deschisă
Până-ntr-un punct cu mult prea mic, în care
Nu poți să dibui ce se mai găsește...
O mână dacă-ntinzi pătrunzi în primul
Oraș și în biroul său, apoi
În alte câteva orașe intri
Ce-s bine cuibărite unu-ntr-altul.
În cele mici un deget doar ajunge,
Însă în punctul cel nedeslușit

Numai o unghie cioplită-ntocmai
Ca o săgeată; dar acesta-i lucrul
Ce, rogu-te, nu-l face, căci odată
Ajunsă-acolo unghia se-aprinde,
Parcă-a atins o boabă de uraniu
Și o ciudată boală te cuprinde:
Te vezi, întâi, răsrânt în mii de chipuri
Ce-n jurul tău tresaltă, se târăsc,
Apoi cu toate năvălesc în tine,
Și trupul tău începe să se umfle
Până ce nasturii tăi cei buni (cei doi)
Te părăsesc și te privim cu toții
Și simți în piept o mână cum pătrunde.

Amintirea lui Petre Soare

Cine a fost? Cine-a putut să fie?

L-am văzut, sau doar l-am așteptat?

Facla nopții încă mai sfâșie

Trupul său pe cer desfășurat.

L-au dorit? A fost? Îl așteptară?

Vai, atâtea lucruri am văzut

Căci nici ziua, preschimbată-n seară

Nu mai știm de când a început.

Eu, doar, l-am văzut. Nu se schimbase.

Chiar și rana din obrazul stâng

Arăta de parc-atunci intrase

Fieru-n ea. Dar n-am voit să plâng.

Și acum parcă-mi mai taie țeasta,

Ca o spadă mică, de copil,

Ce-a ieșit, în zăpăceala asta,

Din urechea lui, un jalnic tril.

(O, de spui că mîntea iar îmi zboară

Și că iarăși firul îl pierdui,

Te coboară, pasăre ușoară

Cuibărită în urechea lui

Și ne-nvață, ce să facem oare

Ca, văzându-l iar, să nu ne zică,

Înviind în glumă, Petre Soare,

Cu vorbirea sa puțin peltică:

Țineți minte? Ce de mari povețe,

Ce de mari prostii ce le mai zisem!...

Și niciunul, din delicatețe,

Nu mi-a spus că între timp murisem).

Marșina Bucureștilor